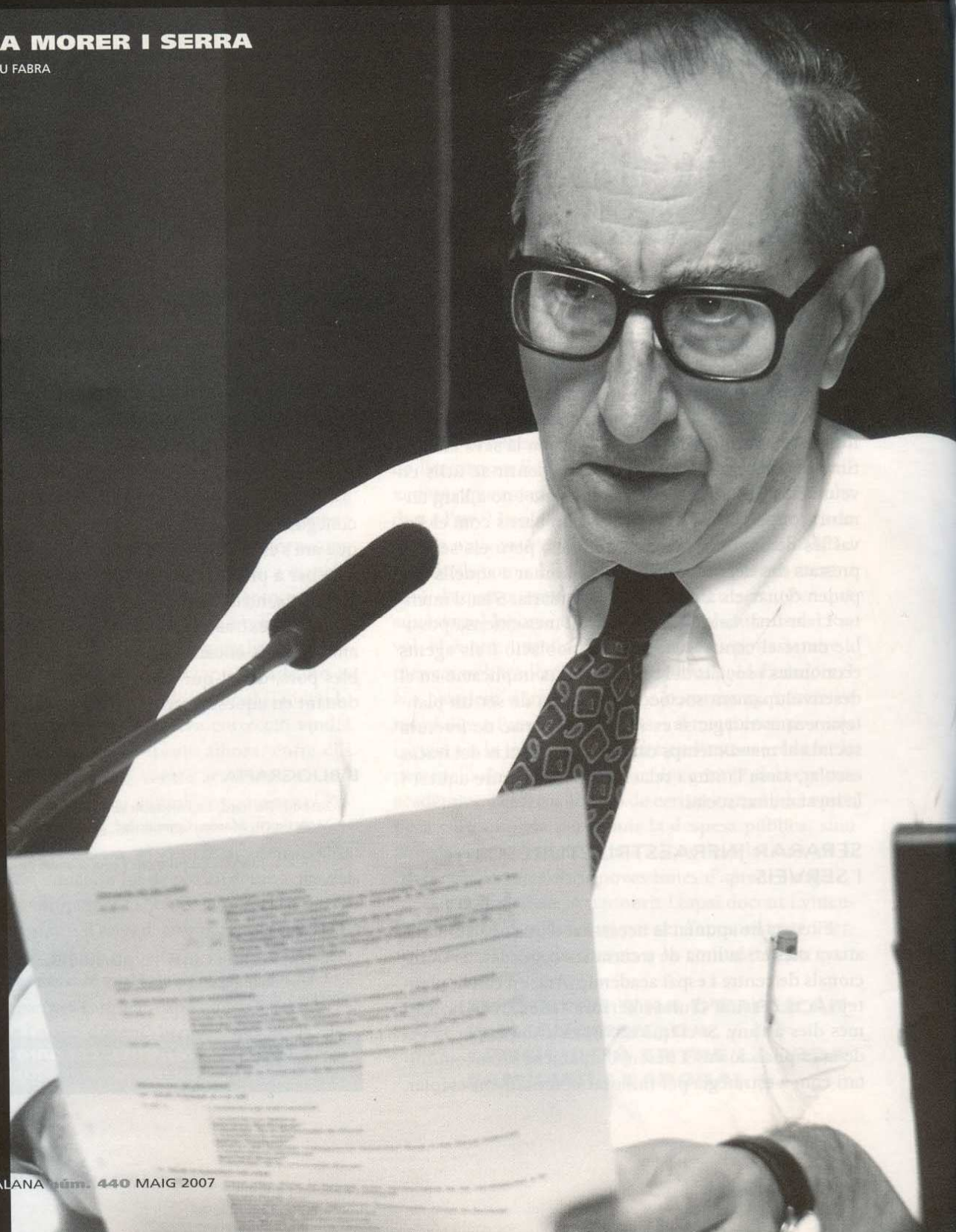

LA POLÍTICA DE LES PERSONES ENTREVISTA A **VICENÇ NAVARRO**

PER EUGÈNIA MORER I SERRA

FOTOS: UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Vicenç Navarro (Barcelona, 1937) fa molts anys que es passeja pel món de les polítiques públiques i socials. Exiliat del seu país per una dictadura franquista intransigent –l'existència de la qual, com ell comenta sovint, sembla que ara molts posen en dubte...–, ha viscut també a Suècia, Gran Bretanya i Estats Units. El seu coneixement del món de la política social i pública ha fet que aquests i altres països (com ara Xile i Espanya) comptessin amb ell per assessorar els seus governs en aquest àmbit.

El podem trobar a les pàgines d'*El País*, *El Periódico* i en molts altres mitjans escrits més enllà de casa nostra. Actualment exerceix la docència universitària; és catedràtic de Ciències Polítiques i Socials a la Universitat Pompeu Fabra, professor de Polítiques Públiques a The Johns Hopkins University, a Estats Units, i director del Programa en Polítiques Públiques i Socials de les dues universitats. Els seus plantejaments polítics, conscients i propers als individus, són una veu forta i clara que defineixen les línies de la política social, la política de les persones.

—Ara es parla sovint de les fractures que ens esquerdem; la social, l'econòmica, la lingüística, la digital... ¿Quines considera que són les més preocupants, al nostre país?

—En contra del que creu la saviesa convencional del país, que assumeix que les classes socials han desaparegut a Catalunya i que la major part de la població és classe mitjana, el nostre país té classes socials que caracteritzen una estructura social molt polaritzada. El 30 % de la població de renda superior –la burgesia, la petita burgesia i les classes mitjanes de renda alta– té una enorme influència política, econòmica i mediàtica, i la seva experiència vital en la seva vida quotidiana és molt diferent de la de les classes populars –la classe treballadora i la classe mitjana de renda baixa i mitjana–; utilitzen, per exemple, la sanitat privada i envien els seus fills a les escoles privades concertades. La gran majoria de les classes populars, en canvi, utilitzen els serveis públics. La població amb més recursos és la que proporcionalment paga més impostos i utilitza en menor grau els serveis públics. Per aquest motiu no volen ni sentir a parlar dels augments del impostos. La pressió fiscal a Espanya és de les més baixes de la UE-15. Com a conseqüència, la despesa pública social per habitant és també la més baixa de la UE-15. Em permeto aconsellar-li el meu nou llibre *El subdesarrollo social de España: causas y consecuencias*, de l'editorial Anagrama, i veurà com són de grans els dèficits socials que tenim a Catalunya i Espanya.

—Vostè parlava, en el seu llibre del 2002 (*Bienestar insuficiente, democracia incompleta*) de la deficiència en les polítiques de benestar d'Espanya i Catalunya, heredes de la mala transició democràtica després de la dictadura. ¿Com veu ara la situació, en un moment en què els governs han canviat de color polític?

—Les grans insuficiències de l'Estat de benestar a Catalunya, situació que es repeteix per a Espanya, es deuen al gran domini de les forces conservadores en la nostra vida política i mediàtica des del 1939, domini que es va donar també durant la transició de la dictadura a la democràcia i que ha seguit dominant tot el procés democràtic. Per altra banda, la falta de reconeixement del caràcter plurinacional de l'Estat espanyol, resultat d'aquella transició immòdèlica, ha donat peu a un gran protagonisme polític i mediàtic dels temes nacionals, estimulants els nacionalismes tant catalans com espanyols, que han aparcat per molt de temps els temes socials. No hi ha plena consciència en els *establishments* polítics i mediàtics catalans i espanyols (que

**CATALUNYA I ESPANYA
TENEN UNA DE LES
CÀRREGUES FISCALS MÉS
BAIXES DE LA UE-15 I, COM
A CONSEQÜÈNCIA, TENEN
UNA DE LES DESPESES
SOCIALS PER CÀPITA
MÉS BAIXES DE LA UE-15**

**LA SANITAT ACTUAL
ÉS DE TAL COMPLEXITAT
I DE TAL COST QUE UN
CENTRE PRIVAT NO POT
ACONSEGUIR EL NIVELL
DE QUALITAT QUE
PRESENTA UN CENTRE
DE SANITAT PÚBLIC**

pertanyen en la seva majoria al 30 % de la població de renda superior) de l'enorme dèficit social de Catalunya i d'Espanya. Les dues es troben a la cua de l'Europa social i gairebé ningú no parla en el món polític i mediàtic del país de l'enorme dèficit social que tenim al nostre país. Aquí a Catalunya, quan es parla d'aquest dèficit és per a atribuir-lo al dèficit fiscal, la qual cosa no és del tot certa. El dèficit fiscal existeix i s'ha de corregir, però no resoldrà l'enorme dèficit social de Catalunya. Per a resoldre'l es necessitaria un augment molt notable dels impostos, cosa a la qual s'oposaran les classes socials que es beneficien de la situació actual.

Vostè em pregunta si la situació canviarà ara que el govern català i espanyol han canviat. La resposta és que la despesa pública social està augmentant —d'una manera molt notable més a Catalunya que a Espanya—, la qual cosa és un bon indicador de compromís de resoldre aquest dèficit. Però la despesa pública ha d'augmentar molt més del que està augmentant per eliminar l'enorme dèficit social. No es podrà resoldre sense augmentar els impostos. Catalunya i Espanya tenen una de les càrregues fiscals més baixes de la UE-15 i, com a conseqüència, tenen una de les despeses socials per càpita més baixes de la UE-15.

—Vostè comenta que Suècia té una de les societats civils més desenvolupades d'Europa (és a dir, amb activisme cívic i associacionista notable). ¿La consciència de ciutadania pot ser una de les claus per alleugerir les fractures d'un país?

—Sí, la consciència ciutadana és bàsica en un país democràtic. Però aquesta consciència democràtica està molt poc desenvolupada a Catalunya i a Espanya, ja que la cultura democràtica ha estat obstruïda per les forces conservadores que no han desitjat que elements clau d'aquesta cultura, com és la correcció de la història del nostre país, es realitzin. Les cultures de la laïcitat, de la democràcia, de la solidaritat, estan poc desenvolupades i el compromís del sistema escolar amb aquests principis és molt feble. La polarització social de què parlava abans es reproduïx també en el siste-

ma escolar. I també en els mitjans de comunicació i persuasió, tant públics com privats, que donen molt poca importància als temes de la vida quotidiana de les classes populars.

—¿Quina forma té la pobresa, avui, a casa nostra?

—La pobresa és la màxima expressió de la desigualtat. Catalunya és una nació profundament desigual. Un burgès viu deu anys més que un treballador no qualificat a l'atur des de fa més de cinc anys. La mitjana de la UE-15 és de set anys. D'aquí que Catalunya sigui també un país amb un enorme percentatge de pobresa, un dels més alts de la UE-15. Aquesta pobresa es concentra entre la gent gran —i molt en particular entre les dones— i les mares solteres. Aquesta situació reproduïx un fenomen no només de classe sinó també de gènere. La dona té molt poc poder en el nostre país. Aquesta és la raó per la qual les escoles bressol i els serveis domèstics hagin estat tan poc desenvolupats en el nostre país. El percentatge de nens de 0 a 3 anys que tenen accés a escoles d'infància públiques és dels més baixos d'Europa, i els serveis domèstics són molt reduïts. Les famílies, que a Espanya i Catalunya vol dir les dones, han estat molt poc ateses. Les polítiques públiques pro-familiars són molt pobres al nostre país.

—¿Com s'explica la fugida de les classes mitjanes i la població autòctona cap a l'escola concertada en aquests moments de creixement immigratori? (Fet que també succeeix en la sanitat privada...)

—Aquest desplaçament cap a l'escola concertada per part de les classes mitjanes és conseqüència i a la vegada causa de la polarització social. El poder de classe al qual feia referència al principi és el responsable que la majoria de la immigració vagi a l'escola pública, on hi van els fills de les classes populars, i un percentatge molt reduït vagi a l'escola privada concertada, on van primordialment els fills del 30 % de la població de renda superior. El mateix succeeix en la sanitat. Aquesta polarització social, per cert, no és bona tampoc per aquell 30 % de la població que es pensen equivocadament que els dèficits socials públics no els afecten. La sanitat privada, per exemple, és millor que la pública en el seu aspecte hotel·ler, en el confort i en la capacitat d'elecció, però és pitjor en la qualitat del personal i de l'equipament mèdic. Si estan malalts de veritat, millor que vagin a la pública. La sanitat actual és de tal complexitat i de tal cost que un centre privat no pot aconseguir el nivell de qualitat que presenta un centre de sanitat públic. Allò que es necessita és un sistema

sanitari públic multiclassista que ofereixi confort i capacitat d'elecció junt amb la riquesa tècnica i qualitat de personal que té la pública. Però això requereix una despesa pública sanitària molt superior a l'existent.

El mateix passa en el sistema escolar. La despesa pública educativa és baixa comparada amb la resta d'Europa. D'aquí que hi hagi un percentatge molt elevat d'estudiantat que vagi a la privada. Però la millor escola avui a Europa és la finlandesa, on les escoles públiques són utilitzades per totes les classes socials. En aquell país, el fill del banquer i el fill de l'empleat de la banca van a la mateixa escola. Aquí a Catalunya el primer utilitza la privada i el segon la pública. L'escola pública no és a Catalunya un mirall de la societat.

Del que la gent de classe alta no és conscient, per cert, és que estudis que hem realitzat als Estats Units mostren que no és bo per al desenvolupament intel·lectual dels estudiants tenir una uniformitat social dins les aules. L'estímul que ofereix la diversitat desapareix quan les aules tenen una uniformitat social. I la cultura democràtica queda també molt reduïda. És el que passa al nostre país.

—*¿Com caldria gestionar a Catalunya els criteris de distribució de l'alumnat nouvingut als centres educatius i la llibertat d'elecció dels pares de les escoles dels seus fills?*

—La capacitat d'elecció dels pares és molt important i ha de rebre suport. El que no pot tolerar-se en un sistema finançat públicament és que les escoles escullin l'alumnat. Això és el que ha passat i continua passant i és una de les causes de la polarització social.

—*¿Quina seria l'opció per resoldre la problemàtica del finançament de l'escola concertada?*

—L'escola concertada ha d'integrar-se plenament en el sistema públic seguint el mateix criteri que segueixen les escoles públiques, amb gratuïtat de les matrícules, amb personal pagat segons els barems públics, i amb igualtat de responsabilitats que la pública i, naturalment, sense capacitat d'escollir el seu alumnat.

—*Catalunya té un índex molt elevat d'estudiants universitaris, però el mercat laboral no els pot absorbir, i això crea de nou una paradoxa que sembla difícil resoldre...*

—El sistema educatiu tradueix la polarització social. Existeix un nombre excessiu d'universitats, que serveixen primordialment als fills del 30 % de la població de renda superior, que vol que els seus fills tinguin formació universitària. A la vegada, hi ha una falta de persones formades a nivells de formació mitjana, no universitària. La formació professional és molt deficitària. De nou, aquest sistema tradueix el poder diferencial de les classes socials a Catalunya. Existeix un enorme problema en les infraestructures del país que, amb la falta de gent formada a nivells mitjans, està afectant negativament l'economia del país i la bona direcció i gestió de la societat. ■

ALGUNES OBRES PUBLICADES DE VICENÇ NAVARRO

- *Crítica de Ivan Illich* (amb Herbert Gintis). Barcelona: Anagrama, 1975.
- *Medicine under capitalism*. New York: Prodist, 1976.
- *Crisis, Health and Medicine: a Social Critique*. New York: Tavistock, 1986.
- *Dangerous to Your Health. Capitalism in Health Care*. Nova York: Monthly Review Press, 1993.
- *Globalización económica, poder político y estado del bienestar*. Madrid, Ariel Económica, 2000.
- *Neoliberalismo y Estado del bienestar*. Madrid, Ariel Económica, 2000.
- *Bienestar Insuficiente, Democracia Incompleta. De lo que no se habla en nuestro país*. Barcelona: Anagrama, 2002.
- *The Political Economy of Social Inequalities. Consequences for Health and Quality of Life*. Amityville: Baywood, 2002.
- *L'Estat del Benestar a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2003.
- *El Estado de bienestar en España*. Madrid: Editorial Tecnos, 2004.
- *Political and Economic Determinants of Population Health and Well-Being. Controversies and Developments* (amb Carles Muntaner). Amityville: Baywood, 2004.
- *The Political and Social Contexts of Health*. Amityville: Baywood, 2004.
- *La situación social en España*. Madrid, Editorial Biblioteca Nueva, 2005.
- *El subdesarrollo social de España: causas y consecuencias*. Barcelona: Anagrama, 2006.